

2. Хейфец Б.А. Оффшорные юрисдикции в глобальной и национальной экономике. Економіка. 2010. 335 с.

3. Макаренко М., Іванова Л. Сучасні офшорні юрисдикції: можливості і переваги для бізнесу. Економіка та суспільство. Випуск 32. 2021. С. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-39>.

4. Riley A. Dealing with the offshore economy. The threat of offshore finance to the west and how to deal with it. 2019. URL: https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2019/04/Dealing_with_the_Offshore_Economy_pdf.

Хаджинов Ілля

д-р екон. н., професор, проректор з наукової роботи,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця

КРУГОВІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ БІЗНЕС ПРАКТИЦІ

З недавнього часу в літературі з'явилося поняття бізнес-моделей в циркулярній економіці, які пропонують можливі шляхи інновацій в бізнесі, пов'язаних з проблемами стійкості. Функціонування бізнес-моделей безвідходного виробництва надасть фірмам стимул продовжувати термін служби продуктів, щоб вони були максимально інтенсивно використані, щоб зробити їх максимально ефективними з точки зору витрат і матеріалів, та максимально використовувати їх після кінця життя продукту.

Бізнес-моделі є важливим інструментом, який незалежно від свого інноваційного профілю може відкрити шлях до циркулярної економіки. Не всі бізнес-моделі в циркулярній економіці обов'язково є інноваційними: деякі з них можуть бути зосереджені на циркулярній економіці; в той час, як інші можуть брати участь у циркулярній економіці, оскільки вони використовують інфраструктури, продукти чи послуги, які забезпечують циркулярну економіку. Бізнес-моделі можуть виконувати такі важливі функції, як [1]:

– забезпечення базової інфраструктури: системи збору або платформи, що пов'язують сторону попиту та пропозиції, для того, щоб дозволити процедури відходів як ресурсу або розподіл та використання вторинної сировини;

– сприяння вигодам від транскордонного, міжгалузевого та міжгалузевого охоплення та від глобальних ланцюгів поставок;

– підтримка прийняття рішень підприємствами: надання інструментів для пояснення, наскільки повторне використання, ремонт, відновлення виробництва, переробка або продаж належної обробки продукту, компонента чи матеріалу;

– підтримка екологічних інновацій у сфері споживання: обмін продуктами чи інфраструктурою, споживання послуг, а не продуктів, використання IT або цифрових платформ, веб-додатків.

Виділяють чотири основні сфери виникнення циркулярних бізнес-моделей, розвитку яких дозволить поліпшити прогноз глобального економічного розвитку за рахунок скорочення ресурсних обмежень зростання і створення додаткової цінності в різних секторах [2, с.158]:

1) рухливі ринки (liquid markets) і спільне використання продуктів. Дана сфера включає скорочення тимчасових розривів у використанні продуктів за рахунок спільного використання одного і того ж продукту кількома споживачами. Мається на увазі оптимальне використання продуктів і активів за рахунок ліквідності, широкої доступності і можливості обміну, конвертації оренди, продажу між безпосередніми користувачами. Розвиток даної сфери може забезпечити до 10% новостворюваної цінності;

2) пов'язані ланцюжки створення цінності (linked value chains, залежні виробничо-збутові ланцюжки). Дана сфера включає всі напрямки підвищення ефективності переробки і використання ресурсів у виробництві та споживанні. Мінімізація девальвації цінності в ланцюжку відбувається шляхом відновлення сировини і матеріалів, залучення відходів у виробництво і використання відходів, як корисних ресурсів в суміжному процесі виробництва;

3) довгі життєві цикли (longer life cycles). Припускають максимальне утримання продуктів у господарській діяльності з метою задоволення більшої попиту, без залучення додаткових первинних ресурсів. Тут мається на увазі виробництво довговічних продуктів і монетизація тривалого терміну їх використання за рахунок обслуговування, модернізації і відновлення. Розвиток даної сфери може забезпечити до 30% створюваної цінності;

4) довговічні ресурси (lasting resources). Це ресурси, які можливо безперервно регенерувати з плином часу, а значить використовувати вічно, наприклад, поновлювані джерела енергії або нові біохімії-етичні речовини. Інновації в даній сфері припускають переважне використання тільки тих ресурсів, які могли б безперервно відновлюватися, що дозволить розірвати зв'язок між систематичної нестачею сировини і продуктивної господарською діяльністю.

Інший погляд на класифікацію співвідносить бізнес-моделі з їх місцем в замкнутій ланцюжку створення цінності [3, с.18-20]:

– моделі короткого циклу – сервісне обслуговування для відновлення працездатності, дрібний ремонт і відновлення якості продукту;

– моделі довгого циклу – повернення продукту на підприємство для модернізації, відновлення та (повторної) продажу;

– каскади – повторне використання матеріалів у внутрішньовиробничих циклах, витяг матеріалів для виробництва іншої продукції, кооперація в цій сфері;

– моделі чистого циклу – створення і модифікація продукту для повної переробки і 100% утилізації;

- виробництво на вимогу – виробництво на замовлення (3D-Принтинг);
- нематеріальні моделі – засновані на підписці на сервісі, віртуалізації, цифрових послугах.

Таким чином, описані вище бізнес-моделі є головними елементами для існування циркулярної економіки. Вони охоплюють основні етапи життя продукту, тим самим створюючи умови для безвідходності протягом усього життєвого циклу продукту. При цьому під бізнес-моделями розуміється концептуальний опис підприємницької діяльності.

Перелік використаних джерел:

1. Валько Д.В. Циркулярна економіка: основні бізнес-моделі та економічні можливості. Журнал економічної теорії. 2020. Т. 17. № 1. С. 156–163.
2. Towards the Circular Economy: Accelerating the scale-up across global supply chains. Ellen MacArthur Foundation and McKinsey & Company. World Economic Forum. 2014. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_ENV_TowardsCircularEconomy_Report_2014.pdf (дата звернення: 15.10.2021)
3. Gillabe J., Manshoven S.. Business Models in a Circular Economy. European Topic Centre Waste and Materials in a Green Economy. 2021. 67 p.

Черніченко Геннадій, Мітюшкіна Христина, Балабанова Наталя
Маріупольський державний університет
м. Маріуполь

РЕСУРСНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН

Економічна безпека держави є комплексним поняття, і складається з окремих компонентів та їх рівнів. Тому першочерговим завданням країни є забезпечення відповідного рівня для кожної складової державної економічної безпеки, що дозволить посилити й гарантувати безпеку країни в цілому.

Стосовно ресурсної компоненти економічної безпеки країни, слід зазначити, що незважаючи на те, що все більш популярною стає теза про те, що природні ресурси є важливою, але не обов'язковою умовою економічного розвитку (з урахуванням стрімкого науково-технічного прогресу й можливість використання штучних замінників), наявність багатих та різноманітних природних ресурсів дає їх власникам додаткові переваги. До таких країн належить, зокрема й Україна. З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано 48 відсотків промислового потенціалу країни і до 20 відсотків її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинутих країн з потужною гірничодобувною промисловістю, де зосереджено від 20 до 40 відсотків загальних інвестицій та до 20 відсотків трудових ресурсів [1].

Ресурсна або сировинна складова державної економічної безпеки передбачає економічне забезпечення в необхідних обсягах ключовими сировин-